

ВПЛИВ ДЕРЖАВНОГО БОРГУ НА ФІНАНСОВУ БЕЗПЕКУ УКРАЇНИ

УДК 338.246.4

Пянтакова В. О., студентка 2 курсу
Факультету економічної інформатики
ХНЕУ ім. С. Кузнеця,

Україна – молода країна, тому формування державного боргу розпочалося порівняно нещодавно. Але з часом державний борг росте, тож держава змушена виділяти все більше коштів для вирішення цього питання.

Україна має статус незалежної держави всього 24 роки, це невеликий проміжок часу, але за період 1991-2014 рр обсяг ВВП скоротився на 30%. З цим загальна сума державного боргу зросла від 0 до більше ніж 500 млрд. грн.

Державний борг поділяється на внутрішній та зовнішній.

Внутрішній державний борг – це сукупність коштів держави перед громадянами, які тримають внутрішні державні облігації [2].

Зовнішній державний борг – це сукупність боргових зобов'язань держави, що виникли в результаті запозичення держави на зовнішньому ринку [2].

Зовнішній державний борг має дві складові. Перше, це борг органів державної влади і управління, який виникає в результаті залучення державою іноземних кредитів та випуску державних цінних паперів, які розміщуються на міжнародних ринках капіталів. Ця частина державного зовнішнього боргу погашається та обслуговується за рахунок коштів державного бюджету та коштів Національного банку України в частині кредитів, отриманих з метою підтримки платіжного балансу;

Друге, це борг підприємств, гарантований урядом. Погашає та обслуговує такий борг підприємство-позичальник. Погашення зовнішнього боргу проводиться з трьохосновних джерел: із бюджету; за рахунок золотовалютних резервів, приватизації власності і з нових запозичень.

Протягом останніх років спостерігається стрімке зростання як внутрішнього, так і зовнішнього боргу. У намаганні погашення боргу збільшуються витрати держави, що провокує залучення нових кредитів іноземних країн, ця проблема свідчить про системні проблеми фінансової політики уряду. Органи державного управління робили даремні спроби скоротити витрати погашення боргу у короткий період, що призвело до зростання зовнішнього державного боргу. Аналіз прогнозних обсягів платежів з обслуговування та погашення державного боргу засвідчив, що пік платежів припадає на 2015-2016 рр. це зумовить подальше загострення боргової кризи.

Для стримування темпів економічного зростання використовується зовнішній борг держави. Державне регулювання економікою вимагає від уряду певних дій щодо управління зовнішнім державним боргом. Багато країн Європи використовують такий метод регулювання, який там має назву «debt management». Вважається, що debt management є одним з найважливіших сфер управління державним боргом і являє собою менеджмент складу і структури державного боргу за незмінного сукупного обсягу заборгованості.

Значне зростання державного боргу пояснюється тим, що відбувається дефіцит державного бюджету. На бюджет доходів також впливає запозичення, яке призводить до ще більшого накопичення державного боргу. Зараз Україна отримує кошти від іноземних кредиторів, однак не завжди розважливо їх використовує, тому ситуація державного боргу стає ще більш негативною. Дані кошти інвестувалися на фінансування дефіциту державного бюджету, та були спрямовані на підтримку курсу та кредитно-фінансового становища банків. Тому дуже важлива роль у правильному управлінні фінансами, її здійснюють такі органи управління: Кабінет Міністрів України, Міністерство фінансів України, Національний банк України, Державне казначейство України.

Динаміка державного боргу України представлена на рис.1.

Державний зовнішній борг 2015 року склав 825 860 млн грн. , а державний внутрішній борг – 508 001 млн грн. Загальна заборгованість України склала 1 571 766 млн грн. [3]

За даними Держкомстату, за 2015 року обсяг ВВП скоротився на 31% у порівнянні з показниками за аналогічні періоди попереднього року. Навіть якщо вдасться досягти зростання економіки на рівні 5-6%, що є високим показником для країн з порівняним рівнем розвитку економіки, для відновлення економіки України може знадобитися більш ніж десять років.

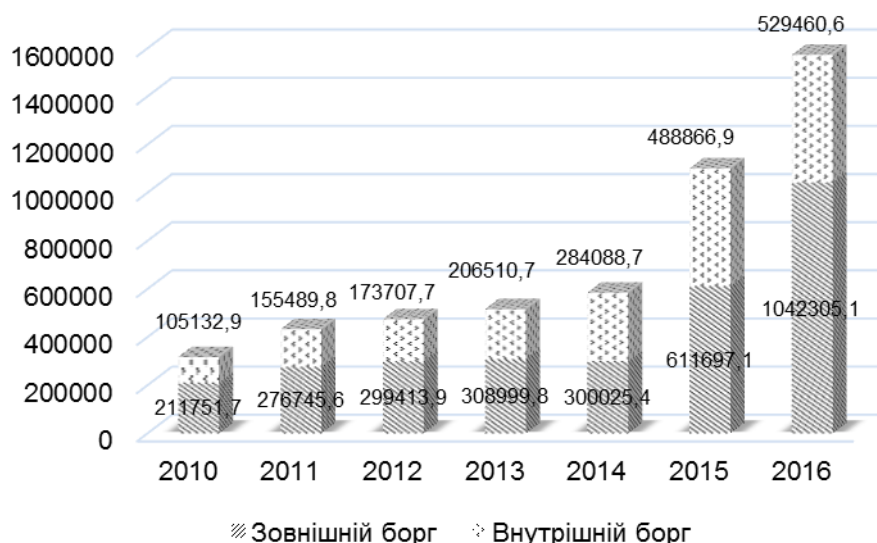

Рис.1. Динаміка державного внутрішнього та зовнішнього боргу.

Згідно з Бюджетним Кодексом України, глава 3. Фінансування бюджету (Дефіцит, Профіцит) та Державний (Місцевий) борг, Статті 18, Пункту 2: «Загальний обсяг державного боргу та гарантованого державою боргу на кінець бюджетного періоду не може перевищувати 60 відсотків річного номінального обсягу валового внутрішнього продукту України.

У разі очікуваного перевищення цієї граничної величини Кабінет Міністрів України невідкладно звертається до Верховної Ради України за дозволом на тимчасове перевищення такої граничної величини та подає для схвалення план заходів з приведення загального обсягу державного боргу та гарантованого державою боргу до встановлених вимог [4].

Для того, щоб величина боргу не перевищила певної позначки державі необхідно спроектувати певну стратегію управління державного боргу у період заборгованості та економічної кризи. Тобто держава має

встановити розмір дефіциту державного бюджету на рівні, який уряд не зміг би перевищити та збільшувати зовнішній борг країни.

Сьогодні Уряд України об'єктивно не має можливостей для проведення експансійної бюджетної політики і включення потужних фіскальних стимулів, спрямованих на піднесення економічної активності в період кризи. Тому, допускаючи значний дефіцит бюджету, Уряд змушений залучати політично обумовлені позики офіційних кредиторів або ж вдаватися до емісійного фінансування дефіциту, руйнуючи останні опори фінансової стабільності.

Для покращення сфери управління державним боргом урядом України було здійснено:

1. Верховна Рада України прийняла Закони України «Про зміни до Державного бюджету України на 2015 рік», «Внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо пенсійного забезпечення», що дає можливість покрити частково дефіцит Фонду у розмірі 3,9 млрд. грн.

2. Для зменшення ризиків державного бюджету було введено ліміт у 5 % на видачу державних гарантій відносно доходів загального фонду державного бюджету.

3. З метою зменшення витрат на газозабезпечення (НАК «Нафтогаз України») було підвищено роздрібні ціни на газ для домогосподарств (в середньому 285 %) та теплову енергію (в середньому на 67 %), також впровадження субсидій для компенсації підвищення тарифів.

Але, все ще існують важливі питання, які не вдасться вирішити лише завдяки механізмом впровадженням урядом України. Необхідно створити стабільну економічну ситуацію у державі. Та навіть у такій ситуації можуть виникнути фактори, які негативно впливатимуть на фінансовий стан країни. Уряду слід звернути увагу на забезпечення надійної основи макроекономічної політики, тобто правильний режим валютного курсу; впровадження основ грошово-кредитної політики для досягнення стабільності цін; економічно прийнятних рівнів державного боргу; стійкої фінансової системи. Забезпечення такою основою представляє собою появу впевнених учасників фінансового ринку, вони

не будуть боятися вкладати кошти в державні цінні папери, бо матимуть мінімальний рівень невизначеності.

Таким чином можна зробити висновок про те, що на сьогодні питання державного боргу є актуальними та важливим. Україна переживає значні економічні зміни, як позитивні, так і негативні. Зростання зовнішнього та внутрішнього державного боргу свідчать про недосконалу економічну політику. Ця проблема потребує вирішення, на це може посприяти ефективне управління державним боргом, тобто правильне використання запозичених коштів та встановлення стійкості боргового навантаження.

Література

1. Бондарук Т. Механізм управління та обслуговування державного боргу // Фінанси України. - 2003. - № 4. - С.14-18.
2. Финансово-кредитный словарь. Т. 1 - М.: Финансы и статистика, 1984. – 400с
3. Офіційний сайт Міністерство фінансів України [Електронний ресурс.] – Режим доступу: <http://www.minfin.gov.ua/>
4. Бюджетний кодекс України [Електронний ресурс.] – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua>.
5. Невінчаний І. С. Основні шляхи подолання бюджетного дефіциту в Україні / І. С. Невінчаний //Формування ринкових відносин в Україні. – 2009. – № 6. – С. 98–101

Науковий керівник,
к.е.н.

Остапенко В.М.

Опубліковано в авторській редакції